

BIJLAGE I Voortgangsrapportage gewestelijke planningsinitiatieven en projecten in de vallei van de Kleine Nete tussen Kasterlee en Lier, december 2018

1. Situering en context

Op 20 juli 2012 nam de Vlaamse Regering een principiële beslissing omtrent de verdere voortgang van de gewestelijke planningsinitiatieven en projecten in de vallei van de Kleine Nete en Aa tussen Kasterlee en Lier (VR20120720 DOC.089/1).

De regering besliste gouverneur Cathy Berx aan te stellen als procesbegeleider en de opdracht te geven om een overkoepelende Opvolgingscommissie met vertegenwoordiging van de betrokken diensten van de Vlaamse overheid, de lokale besturen en middenveldorganisaties en een ambtelijk procesbeheercomité te installeren voor het geheel van de gewestelijke plannen en projecten in de vallei van de Kleine Nete tussen Kasterlee en Lier binnen de uitgangspunten van de principiële beslissing. Via deze organen wordt de onderlinge afstemming en voortgang van deze gewestelijke initiatieven bewaakt en de communicatie over het geheel van de projecten gestroomlijnd.

Deze coördinatie omvat volgende projecten:

- de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS) in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) (regio Neteland);
- het inrichten van overstromingsgebieden in uitvoering van de bindende bepalingen van het bekkenbeheerplan Nete;
- het inrichten van overstromingsgebieden in uitvoering van het Geactualiseerd Sigmaplan;
- het realiseren van de Europese Natuurdoelen in het habitatrictlijngebied (SBZ-H) 'Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden' (deelgebieden 1, 10 en 11);
- het aanduiden van ankerplaatsen en de ruimtelijke verankering ervan als erfgoedlandschappen in ruimtelijke uitvoeringsplannen;
- het realiseren van compenserende maatregelen i.f.v. de waterhuishouding n.a.v. de aanleg van de Kempische Noord-Zuid-verbinding (N19g) door de vallei van de Kleine Nete tussen Kasterlee en Geel.

Op 23 november 2012 werd via een mededeling aan de leden van de Vlaamse Regering gevraagd kennis te nemen van het plan van aanpak voor deze coördinatieopdracht dat door de gouverneur werd uitgewerkt (VR20122344 MED.0515). Daarin is aangegeven dat er na iedere bijeenkomst van de Opvolgingscommissie een rapportering zal volgen.

Op 3 mei 2013 werd via een mededeling aan de leden van de Vlaamse Regering gerapporteerd over de eerste bijeenkomst van de Opvolgingscommissie dd. 27 februari 2013 en de stand van zaken van de verschillende plannen en projecten (VR20130305 MED.0233/1).

Op 4 april 2014 nam de Vlaamse Regering kennis van de rapportage van de tweede en derde bijeenkomst van de Opvolgingscommissie (18 juni 2013 en 6 november 2013) en besliste over de verdere voortgang van een aantal plannen en projecten (VR20140404 DOC.0441/1).

Op 3 april 2015 nam de Vlaamse Regering kennis van de rapportage van de vierde en vijfde bijeenkomst van de Opvolgingscommissie (21 mei en 22 oktober 2014) en keurde o.a. de intentieverklaring 'Kleine Nete' goed.

Op 23 december 2016 nam de Vlaamse Regering kennis van de rapportage van de zesde, zevende en achtste bijeenkomst van de Opvolgingscommissie (29 juni 2015, 1 december 2015 en 27 september 2016) en besliste VLM opdracht te geven om in overleg met het ANB en W&Z te onderzoeken hoe de werking van de verschillende projectgebonden (bestaande en nog op te richten) grondenbanken beter op elkaar afgestemd kan worden (of eventueel te integreren in één grondenbank voor alle projecten in de vallei) zodat er beter en efficiënter ingespeeld kan worden op de reële behoeften

vanuit de verschillende Vlaamse projecten in de vallei van de Kleine Nete (VR20163212 DOC.1531/1BIS).

Voorliggende nota bevat:

- de voortgangsrapportage o.a. naar aanleiding van de 9de, 10de en 11de bijeenkomst van de Opvolgingscommissie van 20 april 2017, 16 januari 2018 en 29 mei 2018 en de Netedag op 27 juni 2017;
- een stand van zaken van de uitvoering van de verschillende projecten en inhoudelijke aandachtspunten van de coördinatieopdracht en het eind 2017 erkende strategische project 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete';
- een voorstel van beslissing omtrent het plan van aanpak voor het gebied Graafweide-Schupleer dat een bijgestuurd voorkeursscenario Graafweide-Schupleer en het inzetten van het instrument natuurinrichting omvat.

2. Inhoud van de rapportage

2.1 Rapportering van het gevoerd overleg in het kader van de coördinatieopdracht

2.1.1 Procesbeheercomité

Het procesbeheercomité (PBC) brengt o.a. de projectleiders van de verschillende planningsprocessen en projecten op regelmatige basis samen. Het PBC stemt de verschillende initiatieven proactief op elkaar af en anticipeert op mogelijke afstemmingsproblemen. Het PBC werkt ook overkoepelende communicatie-initiatieven uit op niveau van de vallei van de Kleine Nete die de projectgebonden communicatie aanvult en overstijgt.

Het PBC kwam sinds de vorige rapportage samen op:

- 1 februari 2017
- 27 maart 2017
- 9 mei 2017
- 12 oktober 2017
- 8 januari 2018
- 18 april 2018
- 16 oktober 2018

Het PBC behandelde o.a. volgende zaken:

- de voortgang van de lopende projecten;
- de operationalisering van de intentieverklaring via een verruiming van het partnerschap, de organisatie van werkateliers, de opmaak van een kansenrapport en het voorbereiden van een aanvraag tot erkenning van het strategische project "Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete";
- de organisatie van de Netedag op 27 juni 2017 met de ondertekening van de 'intentieverklaring' door alle betrokken besturen en actoren;
- de inhoudelijke voorbereiding van de opvolgingscommissies 9, 10 en 11.

2.1.2 Opvolgingscommissie

Met de Opvolgingscommissie (OC) is een structuur gecreëerd waarbinnen de onderlinge afstemming en voortgang van de verschillende projecten aan de betrokken gemeenten, provincie en middenveldorganisaties op een permanente en zeer transparante wijze verduidelijkt worden.

In deze Opvolgingscommissie hebben de actoren de kans om knelpunten in de uitvoering of onderlinge afstemming van de verschillende projecten te signaleren. Het PBC heeft als opdracht deze knelpunten aan te pakken. De gouverneur zit de Opvolgingscommissie voor, begeleidt dit proces, jaagt het zo nodig aan en rapporteert daarover aan de Vlaamse Regering. Ze neemt binnen dat kader alle noodzakelijke initiatieven om dat proces te faciliteren en waar nodig te bemiddelen. Voor alle betrokken actoren functioneert ze als centraal aanspreekpunt.

De Opvolgingscommissie kwam een 9de keer samen op 20 april 2017 (verslag als bijlage 1) en besprak:

- de voortgang van de lopende Vlaamse plannen en projecten;
- de tussentijdse resultaten van het PDPO-project 'Vallei in verandering' met de landbouwers actief in het gebied Graafweide-Schupleer;
- de resultaten van de ecohydrologische studie Graafweide-Schupleer;
- de analyse van de eventuele bijkomende impact van de PAS op de landbouwbedrijven betrokken bij de plannen en projecten in de vallei van de Kleine Nete;
- de voorbereiding van de aanvraag tot erkenning en subsidiëring als strategisch project op basis van de resultaten van de werkateliers en het kansenrapport in 2016;
- de voorbereiding van de Netedag op 27 juni 2017.

De Opvolgingscommissie kwam een 10de keer samen op 16 januari 2018 (verslag als bijlage 2) en besprak:

- de voortgang van de lopende Vlaamse plannen en projecten;
- de eindresultaten van het PDPO-project 'Vallei in Verandering' en de beleidsaanbevelingen vanuit het project;
- kennismaking met de door de provincie Antwerpen aangeworven coördinator gebiedswerking Kleine Nete;
- de verruiming van de projectstructuur en uitbreiding van OC naar een OC+ met bijkomende partners (provinciale dienst Toerisme, Kempens Landschap en de regionale landschappen Kleine en Grote Nete, Rivierenland en Voorkempen);
- kennisname van de erkenning van het strategisch project "Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete" en voorstel van aanpak voor de zes voorgenomen hefboomprojecten;
- de evaluatie van de Netedag van 27 juni 2017;
- de werking van de verschillende grondenbanken die actief zijn in de vallei van de Kleine Nete;
- de problematiek van (het handhaven van) illegale ophogingen en storten in de vallei van de Kleine Nete.

De Opvolgingscommissie kwam een 11de keer samen op 29 mei 2018 (verslag als bijlage 3) en besprak:

- de voortgang van de lopende Vlaamse plannen en projecten;
- kennismaking met de door het regionaal landschap Grote en Kleine Nete aangeworven projectcoördinator voor het strategisch project Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete;
- de voortgang van de hefboomprojecten van het strategisch project Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete;
- het voorstel van plan van aanpak voor het gebied Graafweide-Schupleer met een voorstel voor bijsturing van het voorkeursscenario en de inzet van het instrument natuurinrichting;

2.1.3 Netedag 26 juni 2017 en 7 oktober 2018

Op 26 juni 2017 organiseerden de partners van de Opvolgingscommissie een Netedag in Grobbendonk. Op de Netedag werd enerzijds teruggekeken op de concrete resultaten van de coördinatieopdracht in de periode 2012-2017 en anderzijds betekende de Netedag de start voor een verruimd gebiedsgericht samenwerkingsverband tussen Vlaamse overheid, provincie, 11 gemeenten, regionale landschappen en natuur-, landbouw- en erfgoedorganisaties voor de vallei van de Kleine Nete.

Onder het motto 'van coördinatie naar coproductie' werd na de ondertekening van de intentieverklaring de aanvraag tot erkenning van het strategisch project strategisch project Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete voorgesteld aan het publiek. Via de zes hefboomprojecten die in het strategisch project voorzien zijn, zal de vernieuwde geïntegreerde gebiedsontwikkeling concreet vorm moeten krijgen.

Op 7 oktober 2018 werd een tweede Netedag georganiseerd in Herentals met info en activiteiten voor het brede publiek over de verschillende projecten in de vallei van de Kleine Nete.

2.2 Stand van zaken projecten

2.2.1 Opmaak gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur

De opmaak van de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen wordt gefaseerd aangepakt, waarbij de inhoud en de timing van de verschillende RUP's afgestemd worden op de timing van de verschillende uitvoeringsprojecten en de daarvoor nog lopende vooronderzoeken.

De actuele stand van zaken van deze ruimtelijke uitvoeringsplannen is als volgt:

- RUP Openruimtegebieden Beneden-Nete
 - Herbestemmingen in functie van het Sigmaproject Benedennete en de realisatie van het landschapspark Pallieterland (herbestemmen niet ontwikkelde woon(uitbreidings)gebieden, zgn. signaalgebieden)
 - Plenaire vergadering over het voorontwerp RUP op 28 maart 2017
 - Voorlopige vaststelling ontwerp RUP op 9 maart 2018
 - Openbaar onderzoek van 17 april tot 15 juni 2018
- RUP Mondingsgebied Grote Nete
 - Herbestemmingen in functie van het Sigmaproject Mondingsgebied Grote Nete
 - Opmaak RUP volgens nieuwe procedure geïntegreerd planningsproces
 - Opmaak 'startnota' wordt voorzien in 2019
- RUP Varenheuvel-Abroek
 - Herbestemmingen in functie van het Sigmaproject Varenheuvel-Abroek en afbakening erfgoedlandschap
 - Opmaak RUP volgens nieuwe procedure geïntegreerd planningsproces
 - Opmaak 'startnota' wordt voorzien in 2020
- RUP Vallei van de Kleine Nete en Aa
 - Herbestemmingen o.a. in functie van Natura 2000, afbakening erfgoedlandschappen, vrijwaren bossen in niet-groene bestemmingen, project Rivierherstel Kleine Nete, herbestemmen signaalgebieden.
 - Plenaire vergadering over eerste voorontwerp RUP in 2012
 - Heropstart proces opmaak RUP volgens nieuwe procedure geïntegreerd planningsproces in 2018
 - Voorbereidende overleg met lokale besturen over openstaande discussiepunten per deelgebied in de eerste helft van 2018
 - Finaliseren 'startnota' in de tweede helft van 2018
 - Publieke consultatie over de startnota in 2019

2.2.2 Bekkenbeheerplan Nete en compenserende maatregelen i.f.v. de waterhuishouding n.a.v. de aanleg van de Kempische Noord-Zuid-verbinding (N19g)

2.2.2.1 Overstromingsgebied De Zegge

Het overstromingsgebied De Zegge wordt gerealiseerd in uitvoering van actie A 9 van het Bekkenbeheerplan Nete en actie 4B_E_285 van het tweede Stroomgebiedbeheerplan welk werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 18 december 2015.

Na veelvuldig overleg met stakeholders over project(technische) aspecten werd het definitief ontwerp verder uitgewerkt. Dit ontwerp resulteerde verder in een bouwvergunningsdossier, onteigeningsplannen en aanbestedingsdossier. De stedenbouwkundige vergunning werd ondertussen bekomen en ze werd niet verder aangevochten.

Het archeologisch bureau-onderzoek en het milieu-hygiënisch bodemonderzoek zijn ondertussen afgewerkt. De project-MER-ontheffing werd goedgekeurd op 27 april 2015. Het onteigeningsbesluit (L1600 O 0004A) werd goedgekeurd door minister Schauvliege op 22 juli 2015. De Projectvergadering op 24 november 2015 verliep (voorwaardelijk) gunstig. Het onteigeningsbesluit werd aangevochten voor de Raad van State. De grondverwerving verliep onder leiding van de Vlaamse Landmaatschappij. Het merendeel van de grondverwerving kon minnelijk afgesloten worden. Er zijn nog 14 onteigeningsdossiers hangende. De onteigening werd niet toegekend door de Vrederechter, en ook in beroep verworpen. De VMM start nu een nieuwe onteigeningsprocedure op volgens de procedure van het nieuwe onteigeningsdecreet.

Een eerste deel van de werken, ter hoogte van de doortocht van de N19g, startten begin juli 2018.

2.2.2.2 Rivierherstelproject Kleine Nete ter hoogte van de recreatiegebieden in Kasterlee

In uitvoering van enkele belangrijke acties uit het bekkenspecifiek deel 'Nete' van het Stroomgebiedbeheerplan werd het rivierherstel Kleine Nete verder uitgewerkt om de negatieve effecten van de hercalibratie uit het verleden te milderen. Het heeft als doelstelling het creëren van extra bergingscapaciteit, het creëren van een ecologische meerwaarde en het realiseren van structuurherstel van de waterloop. De Kleine Nete is ingedeeld als een speerpuntgebied en bijgevolg wordt ernaar gestreefd om het rivierherstel van de Kleine Nete maximaal uit te voeren, ook in de destijds afgebakende zoekzones. Concreet worden ter hoogte van de recreatiegebieden camping Korte Heide, Ark van Noë en pretpark Bobbejaanland oplossingen gezocht om ook hier aan rivierherstel te kunnen doen.

De Vlaamse Milieumaatschappij startte in het kader van het Interregproject 'Building with Nature' een ontwerpend onderzoek op om een aantal innovatieve inrichtingsconcepten te ontwikkelen waarbij de verweving tussen de waterbergingsfunctie en een aantal hoogdynamische toeristisch-recreatieve functies langs de Kleine Nete (Bobbejaanland, Camping Korte Heide en Ark Van Noë) op een functionele en ruimtelijk kwalitatieve wijze vorm gegeven worden. Dit betekent dat er op zoek gegaan wordt naar een innovatieve oplossing waarbij de waterloopfunctie en de recreatiefunctie gecombineerd worden en er sprake is van multifunctioneel ruimtegebruik. Aan het pilootproject kunnen vervolgens leer- en sensibiliseringsmogelijkheden gekoppeld worden. Het startevent van het Europees project "Building with Nature" vond plaats op 13 april 2016. In het najaar van 2016 werd de ontwerper voor het ontwerpend onderzoek aangesteld. In 2017 vond veelvuldig overleg plaats met de eigenaren en betrokkenen van de drie recreatiegebieden. Het project zit momenteel in de fase waarbij het voorontwerp afgerond is: de landschapsarchitect en het studiebureau werkten in het najaar van 2018 het eindrapport af; daarna volgt de verdere uitwerking van het voorkeursscenario (bodemonderzoek, MER, archeologie, topometingen...). Het ontwerpproces werd telkens toegelicht op de PBC en OC binnen de coördinatieopdracht Kleine Nete.

Het gekozen voorkeursscenario zal opgenomen worden als planonderdeel in het gewestelijke ruimtelijk uitvoeringsplan voor de vallei van de Kleine Nete en Aa waarvoor de startnota voor een geïntegreerd planningsproces in voorbereiding is. Binnen dat planningsproces zal ook een instrumentenafweging plaatsvinden waarbij voor de herstructurering van de camping Korte Heide onderzocht wordt in hoeverre de inzet van het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil' aangewezen is en de aanpassing van het beschermingsbesluit van het beschermd cultuurhistorisch landschap 'Snepkensvijver met omgeving' en de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk noodzakelijk zijn.

2.2.3 Stand van zaken uitvoering projecten Sigmoplan Kleine Nete en Nete

Voor de drie door de Vlaamse Regering op 4 april 2014 gekozen Sigmaprojecten in de cluster Kleine Nete en Nete is het plan-MER goedgekeurd op 6 juli 2017.

Per deelgebied zijn verder voorbereidende technische onderzoeken uitgevoerd, waarbij de zone Benedennete op heden het verst gevorderd is.

Het flankerend landbouwbeleid is voor deze gebieden actief. De lokale grondenbank Sigmoplan verwerft en ruilt gronden in het projectgebied en het omringende zoekgebied als flankerende maatregel.

2.2.3.1 Benedennete

Het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor het deelgebied Benedennete is voorlopig vastgesteld op 9 maart 2018 en het openbaar onderzoek heeft gelopen van 17 april tot 15 juni 2018. Op 22 mei 2018 is n.a.v. dat openbaar onderzoek een infomarkt georganiseerd in Lier voor het brede publiek met o.a. een stand van zaken van het Sigmaproject.

De Vlaamse Waterweg heeft voor de inrichting van de Polder van Lier de omgevingsvergunningsaanvraag ingediend. Het Agentschap voor Natuur en Bos schrijft dit najaar nog een innovatiebestek uit voor de verdere inrichting van het gebied Hof van Lachenen, naar aanleiding van vastgestelde bodem- en waterverontreiniging.

2.2.3.2 Mondingsgebied Grote Nete

Voor het mondingsgebied Grote Nete worden in 2018 de definitieve technische uitvoeringsplannen uitgewerkt en wordt de procedure tot opmaak van GRUP opgestart. De aankoopprocedure voor dit deelgebied is opgestart en de eerste percelen zijn ondertussen aangekocht.

2.2.3.3 Varenheuvel-Abroek

In het gebied Varenheuvel-Abroek voert VLM via de grondenbank actief onderhandelingen met de getroffen landbouwers in het gebied voor een oplossing op maat. Dit kan bestaan in het aankopen van de landbouwgronden in het projectgebied en het aanbieden van ruilgronden buiten het projectgebied. Daarnaast is er ook een fasering in de tijd voor de uitvoering van de inrichtingswerken afgesproken.

2.2.4 Natura 2000-gebied Graafweide-Schupleer

Als onderdeel van de rapportering over de coördinatieopdracht Kleine Nete werd in 2014 aan de Vlaamse Regering gevraagd tussentijds kennis te nemen van het gevoerde onderzoek en overleg en om het 'voorkeurscenario' inzake de nodige bestemmingswijzigingen voor de realisatie van de natte natuurkern van ca. 150 ha in het gebied Graafweide-Schupleer principieel goed te keuren als basis voor het opmaken van het vooropgestelde plan van aanpak, waarover de regering besliste dat het gelijktijdig met de voorlopige vaststelling van het ontwerp ruimtelijk uitvoeringsplan goedgekeurd moet worden. Voorgesteld werd volgende uitgangspunten te hanteren bij de opmaak van dat plan van aanpak:

- De invulling van de natte natuurkern van ca. 150 ha moet maximaal bijdragen tot de realisatie van de Vlaamse IHD en voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve randvoorwaarden om de gunstige lokale staat van instandhouding te kunnen bereiken voor de habitats en soorten van het habitatrichtlijngebied BE2100026 'Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide'. De invulling dient rekening te houden met de aanwezige Regionaal Belangrijke Biotopen binnen het kader van het gewijzigde natuurdecreet.
- De geschiktheid voor landbouw neemt daarmee in die mate af dat landbouw subeconomisch (natuurgrasland) tot onmogelijk (bos, moeras) wordt. De daarmee gepaard gaande noodzakelijke verwerving moet eerst en maximaal via een vrijwillige fase verlopen die, gelet op de aanzienlijke impact op landbouw, begeleid moet worden door flankerende maatregelen. Een lokale grondenbank die enkele jaren loopt, is aangewezen. De start van de daaropvolgende niet-vrijwillige fase met verplichtende maatregelen komt zo op een tijdspad dat sterk overeenstemt met de timing van het ontwerp IHD-implementatietraject op Vlaams niveau waarbij de verplichtende maatregelen van start gaan vanaf 2020.
- De natuurdoelen zijn slechts haalbaar met een aanzienlijke natuurinrichting (graafwerken, herprofilering, vernatting, hermeandering), aangepast beheer en inspanningen inzake het verbeteren van de waterkwaliteit. De natuurinrichting volgt het ritme van de verwervingen: waar en wanneer er door vrijwillige verkopen mogelijkheden komen voor natuurinrichting, zullen die prioritair worden uitgevoerd. De finale inrichting vindt plaats nadat in de niet-vrijwillige fase de nodige verwervingen zijn gerealiseerd. Om deze getrapte aanpak mogelijk te maken is snel een duidelijk planologisch kader noodzakelijk. Anders geformuleerd: ook om de eerste, dringende stap naar een aangepast natuurbeheer te kunnen zetten, is het noodzakelijk

om de vooropgestelde natte natuurkern van ca. 150 ha (incl. de daarvoor noodzakelijke bestemmingswijzigingen) op korte termijn planologisch te verankeren.

- Om in het raam van optimaal ruimtegebruik tot een maximalisatie van de te halen s-IHD te komen, is bijkomend ecohydrologisch onderzoek nodig, enerzijds om snel de nodige garanties te hebben dat de beoogde s-IHD op een voldoende kwaliteitsvolle wijze zullen kunnen worden gerealiseerd en anderzijds om voor de vervolgstappen van detailinrichtingsplannen en project-MERs of MER-ontheffingen tijdig over voldoende data te kunnen beschikken. Het Agentschap Natuur en Bos kreeg de opdracht om dit onderzoek op te starten.
- Het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en de Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij kregen de opdracht dat plan van aanpak op te maken in overleg met de terreinbeherende verenigingen, lokale actoren en de betrokken eigenaars en gebruikers. Het is aangewezen dat dit plan van aanpak de vorm aanneemt van een 'inrichtingsnota' zoals voorgeschreven in het vernieuwde decreet landinrichting.
- De verwerving van de in het gebied te koop aangeboden gronden door de Vlaamse Overheid of een terreinbeherende vereniging zou een grote opportuniteit betekenen om het proces vooruit te helpen. De gronden in het geplande natuurgebied kunnen dan gebruikt worden om habitattypes te realiseren die een gespecialiseerd beheer vergen en/of om de aanwezige waterlopen te bufferen tegen diffuse verontreiniging. De gronden in het agrarisch gebied kunnen eventueel gebruikt worden om een grondreserve aan te leggen i.k.v. een lokale grondenbank of ze kunnen via een gebruiksovereenkomst aan landbouwers in beheer gegeven worden bv. voor de realisatie van mesofiele hooilanden.'

Op 4 april 2014 besliste de Vlaamse Regering kennis te nemen van het gevoerde onderzoek en overleg en het 'voorkeursscenario' principiële goed te keuren als uitgangspunt voor de opmaak van het plan van aanpak voor de realisatie van de voorgestelde natuurbestemmingen en van zodra het plan van aanpak afgerond is een nieuwe plenaire vergadering voor het ruimtelijk uitvoeringsplan te organiseren waarin het voorkeursscenario wordt opgenomen. Indien tijdens de opmaak van het plan van aanpak of op basis van de resultaten van de ecohydrologische studie zou blijken dat bijstellingen aan het voorkeursscenario nodig of nuttig zijn, zullen die doorgevoerd worden in het voorontwerp RUP indien de doelstelling om een natte natuurkern van ca. 150 ha met maximale S-IHD-invulling te realiseren en daarvoor ca. 100 ha bijkomend natuurgebied af te bakenen niet in het gedrang wordt gebracht.

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering over het 'voorkeursscenario' Graafweide-Schupleer van 4 april 2014 zijn een aantal onderzoeken opgestart en initiatieven genomen ter voorbereiding van een plan van aanpak voor de realisatie van de beoogde natuurkern Graafweide-Schupleer.

Concreet werd:

- een ecohydrologische studie gemaakt (INBO in opdracht van ANB) (2015-2017);
- het PDPO-project "Vallei in verandering: duurzame kansen voor landbouw" opgestart (Innovatiesteunpunt Boerendbond) (2015-2017)
- een gezamenlijke aankoop van gronden door VLM en Natuurpunt gerealiseerd (2017);
- 'Graafweide-Schupleer' als één van de zes hefboomprojecten uitgewerkt in de aanvraag tot erkenning als strategisch project 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete (2017)
- een inrichtingsstudie Graafweide-Schupleer opgestart (LAMA in opdracht van Departement Omgeving, 2018)
- de opmaak van een geïntegreerd beheerplan voor het beschermd erfgoed van de kasteelhoeve en watermolen van Grobbendonk opgestart (Gemeente Grobbendonk, Kempens Landschap en Natuurpunt, 2018)

Op basis van deze onderzoeken kan nu de stap naar de opmaak van het plan van aanpak gezet worden waarbij aangegeven wordt:

- welke bijstellingen aan het voorkeursscenario nodig zijn op basis van de inzichten van de ecohydrologische studie;
- welke instrumenten ingezet zullen worden voor de realisatie van de beoogde natuurontwikkeling en het noodzakelijke flankerend beleid.

Dat plan van aanpak werd voorgelegd aan en goedgekeurd door de Opvolgingscommissie op 29 mei 2018. Het plan van van aanpak wordt in bijlage bij deze nota gevoegd.

Resultaten ecohydrologische studie

In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) maakte het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek i.s.m. de Vrije Universiteit Brussel en het onderzoeksbureau B-Ware een ecohydrologische studie met bodemanalysen voor Graafweide-Schupleer¹.

In deze studie is nagegaan of de Europese natuurdoelen voor het habitatrichtlijngebied Graafweide-Schupleer gerealiseerd kunnen worden binnen het gebied van ca. 150 ha dat daarvoor voorzien wordt in het voorkeursscenario en welke maatregelen daarvoor nodig zijn in combinatie met landbouwgebruik binnen hetzelfde studiegebied. INBO inventariseerde daarvoor het gebied zeer grondig. Grond-, oppervlaktewater en bodem werden bemonsterd, de veenpakketten werden in kaart gebracht, detailhydrografie werd gekarteerd en er werd een oppervlakte- en grondwatermodel respectievelijk geüpdatet en opgesteld. Op die manier konden verschillende inrichtingsscenario's hydrologisch worden gesimuleerd, om het effect van bepaalde maatregelen op de hydrologie na te gaan waarbij ook de impact van de vernatting op landbouwpotenties onderzocht werd.

De ontwikkeling (in goede staat van instandhouding) van een hele reeks Europese habitattypen is maar mogelijk als de standplaats voldoet aan een reeks randvoorwaarden (referentiewaarden) onder andere inzake hydrologie en bodemchemie. Vandaar dat er in deze studie uitgebreid gekeken werd naar de chemische samenstelling en het regime van oppervlakte- en grondwater en naar de (chemische) bodemsamenstelling. Die bepalen in hoofdzaak wat er aan ontwikkeling van Europese natuur mogelijk is.

Uit de analyse van de oppervlaktewaterkwaliteit is gebleken dat het merendeel van de waterlopen niet voldoet aan de referentiewaarden voor rivier- en beekhabitats (habitat 3260). De aanwezigheid van overstorten, zoals op de Aa en de Schupleerloop, maar ook uitspoeling van nutriënten vanuit stroomopwaarts gelegen landbouwpercelen en lozingen van afvalwater liggen aan de basis hiervan. De Derde Beek wordt gekenmerkt door buitensporig hoge orthofosfaatgehalten. De Kleine Nete en de Aa worden wel gekenmerkt door een goede zuurstofhuishouding. Op deze waterlopen komen ook kensoorten van rivierhabitat 3260 voor.

Het grondwater in het studiegebied is van nature licht tot matig mineraalrijk (o.a. matig rijk aan calcium). Verder is op een groot aantal locaties duidelijk invloed van vervuiling te zien vanuit de landbouw, wegen of bebouwing (verhoogde sulfaat, natrium- en chlorideconcentraties).

Op ruim de helft van de locaties is er sprake van lichte tot ernstige sulfaatverrijking van het grondwater. Dat is het gevolg van overbemesting (en dus uitspoeling) met nitraat. Dit verhoogt het risico op interne eutrofiëring (en dus extra vrijstelling van nutriënten) van de laagelegen natuurterreinen.

De fosfaat- en ammoniumconcentraties in het grondwater zijn lokaal verhoogd, maar over het algemeen zeer laag. Het grondwater is over het algemeen weinig tot matig rijk aan ijzer, maar lokaal zijn er uitschieters.

De top laag van de bodem (0- 10 cm) bevat als gevolg van langdurige overbemesting verhoogde nitraat- en ammoniumgehalten en over het algemeen ook een hoge tot zeer hoge Olsen- P concentratie (i.e. plantbeschikbaar fosfaat) voornamelijk in het zuiden en noordoosten van het studiegebied.

¹ Zie <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/eco-hydrologische-studie-met-bodemanalysen-voor-graafweide-schupleer>.

In de helft van de locaties neemt de plant beschikbare fosfaatconcentratie af tot onder de 1000 $\mu\text{mol/l}$ in de diepere (meer dan 10 cm diepte) bodemlagen. 1000 $\mu\text{mol/l}$ is de bovengrens om nog ontwikkelingskansen Europees belangrijke habitats te hebben. Afgraven van de 10 cm dikke, met fosfaat aangerijkte topplaag kan daarontgronden kansen bieden. Op de andere locaties heeft de historische overbemesting zo'n omvang gehad dat is de ontwikkeling van habitatwaardige natuur minder waarschijnlijk/haalbaar is. De bodem is bovendien van nature zeer ijzerrijk. Dat blijkt ook uit de historiek van het gebied. Er werd vroeger ijzeroer (een soort ijzererts) ontgonnen. Dat biedt eveneens perspectief op grotere slaagkansen voor natuurherstel na verwijderen van de overbemeste topplaag. De overvloedige aanwezigheid van ijzer in de bodem zorgt tot op zeker hoogte voor het vastleggen van fosfaten die toch nog in het systeem terecht komen. Op sommige locaties is de bodem zowel ijzerrijk als rijk aan Olsen- P tot diep in de bodem. In deze locaties liggen mogelijk toch kansen vanwege deze zeer hoge ijzergehaltes in de bodem, zoals blijkt uit een aanvullend experiment. In de bodem zijn regelmatig verhoogde nitraat- en/of ammoniumconcentraties gemeten.

Uit de veenkartering is gebleken dat op de Belgische bodemkaart de uitgestrektheid van het veenpakket sterk wordt onderschat. De aanwezigheid van dit veen wijst op de oorspronkelijk veel nattere toestand van dit gebied. Veen ontwikkelt maar als het grondwater nagenoeg gelijk staat met het maaiveld en gedurende het jaar nauwelijks fluctueert. Dat komt nu nagenoeg nergens meer voor in dit gebied. Daardoor wordt dit veenpakket afgebroken en komen naast CO₂ ook grote hoeveelheden plantenvoedingsstoffen vrij. Opvallend is de dikte en de uitgestrektheid van het veenpakket in het domein horende bij het Hof van Grobbendonk. De meeste veenpakketten zijn gelegen ten noorden van de Aa.

Uit de grondwatermodellering is gebleken dat zelfs in de actuele situatie een voldoende grote oppervlakte van het projectgebied hydrologisch geschikt is voor de realisatie van de (meeste) habitatdoelstellingen. In het tussenliggend scenario, waarbij o.a. bepaalde drainage beperkt wordt opgeheven, is een maximale oppervlakte hydrologisch geschikt voor de ontwikkeling van doelhabitats, doch slechts 1 ha meer dan in de actuele situatie. In het maximalistische scenario, waarbij o.a. alle grondwaterwinningen worden gesloten, is de vernatting zo sterk dat de ontwikkelingspotenties afnemen t.o.v. de actuele situatie en er een verschuiving optreedt van geschikte percelen.

Als de kennis over bodem- en grondwaterchemie mee in beschouwing wordt genomen blijkt dat in het grootste deel van de percelen de bodem te sterk aangerijkt is met fosfaat, waardoor onder geen enkel scenario voldoende habitatwaardige natuur ontwikkeld kan worden. Bijkomende, soms erg drastische verschrallende maatregelen dringen zich dan op. Ook werd nagegaan welke oppervlaktes als doelhabitat ontwikkeld kunnen worden bij verschraling door afgraven van sterk met nutriënten aangerijkte bodems. Dit creëert mogelijkheden, maar is waarschijnlijk te kostelijk om in praktijk te realiseren. Bovendien zouden flankerende maatregelen nodig zijn omwille van de effecten die optreden bij het lokaal verlagen van het maaiveld. In het maximalistische scenario kan zelfs bij afgraven van bodem relatief weinig habitatwaardige natuur gerealiseerd worden door de sterke vernatting.

Voor de verschillende percelen werd ook berekend welke termijn noodzakelijk is om met een uitmijnbeheer (intensief maaibeheer in combinatie met gericht bemesten) voldoende te verschrallen; dat zou (theoretisch) doorgaans meerdere decennia tot meer dan een eeuw (!) vergen. Een selectie van hydrologische maatregelen, in combinatie met lokaal afgraven en/of de toepassing van een maai/uitmijnbeheer is hier aangewezen. De actuele informatie is toereikend om te zeggen of alle habitatdoelen binnen het projectgebied al dan niet gerealiseerd kunnen worden. Er zullen echter nog wat detailstudies moeten gebeuren als tot effectieve uitvoering van de herstelmaatregelen besloten wordt.

Wat landbouw betreft, lijken de voor landbouw bestemde zones in het (aangepaste) voorkeursscenario goed gekozen. Actueel is volgens de grondwatermodellering en op basis van een afgewogen grondwaterpeilcriterium 116 van de 150 ha geschikt voor landbouw. In het tussenliggend scenario worden een bijkomende 11 ha te nat voor de optimale inzet van de nodige landbouwmachines. In het maximalistische scenario wordt een bijkomende 30 van de 150 ha ongeschikt ten opzichte van de actuele situatie. Belangrijk als duiding, is de vaststelling dat er

actueel landbouuitbating plaats vindt op terreinen onder die volgens datzelfde criterium niet geschikt zijn.

Op basis van de combinatie van grond- en oppervlaktewatermodellering en nutriëntentoestand is een inschatting gemaakt van de potenties per perceel om Europese habitattypes te realiseren. Er is rekening gehouden met de mogelijkheid om hydrologische wijzigingen door te voeren in het gebied door het verondiepen of dempen van waterlopen en om de nutriëntentoestand van de bodem te wijzigen door uitmijnen of het afgraven van de toplaag.

Resultaten PDPO-project Vallei in verandering: duurzame kansen voor landbouw²

Het PDPO-project 'Vallei in verandering: duurzame kansen voor landbouw' liep van oktober 2015 tot september 2017 en had als doel om via een individueel begeleidingstraject met de landbouwbedrijven die betrokken zijn in het gebied Graafweide-Schupleer te onderzoeken hoe deze bedrijven een zich in de toekomst verder kunnen ontwikkelen op een duurzame manier, rekening houdend met het gegeven dat er in het gebied een natte natuurkern van ca. 150 ha zal ontwikkeld worden. Vijftien landbouwbedrijven namen deel aan het project en kregen een individueel bedrijfsrapport met de resultaten van de doorlichting van hun bedrijf en specifieke aanbevelingen.

Een consulent van het Innovatiesteunpunt van Boerenbond bracht samen met de betrokken bedrijven in kaart welke gronden volgens het voorkeursscenario een natuurbestemming zullen krijgen, wat de bedrijfseconomische impact daarvan is en op welke wijze de bedrijfsleiders deze gevolgen zouden kunnen opvangen door o.a. bedrijfseigen optimalisaties, verbreding van de activiteiten, het opnemen van een rol in natuur- en landschapsbeheer of flankerend beleid.

De 15 onderzochte landbouwbedrijven gebruiken samen 56,49 ha in de natuurkern van ca. 150 ha die het voorkeursscenario voorziet. Voor deze bedrijven voorziet het voorkeursscenario ook dat 21,18 ha die ze in gebruik hebben binnen een bestaande groene bestemming omgezet zal worden naar een agrarische bestemming (planologische ruil). Negen van de vijftien gebruikers zijn landbouwer in hoofdberoep, ze gebruiken samen 65% van de totale oppervlakte in landbouwgebruik die van geel naar groen wijzigt. Naast de 15 bedrijven die deelnamen aan het project zijn er nog vijf andere bedrijven actief in het gebied.

In het kader van dit project werd ook een "inspiratiegids" ontwikkeld die inspiratie kan bieden aan bedrijven die nadenken over de richting die ze willen uitgaan in de toekomst. Deze kan zeker ook gehanteerd worden in andere gebieden om de begeleiding van bedrijven in een veranderde context te ondersteunen. Belangrijk hierbij is wel dat men steeds rekening moet houden met de omgevingsfactoren bij het kiezen van bedrijfsvisie. Het is essentieel om dit tijdig af te checken met de bevoegde instanties om problemen tijdig te detecteren en er op in te spelen.

Een van de gewenste outputs van het PDPO-project was het formuleren van een aantal beleidsaanbevelingen met betrekking tot gebiedsprocessen zoals deze in de vallei van de Kleine Nete, samengebracht onder de coördinatie van de gouverneur.

Deze beleidsaanbevelingen zijn tot stand gekomen uit de gesprekken die de projectcoördinator had met betrokken landbouwers uit het deelgebied Graafweide-Schupleer ter uitvoering van dit PDPO-project. Het deelgebied Graafweide-Schupleer was immers het specifieke werkingsgebied voor dit PDPO-project. Deze beleidsaanbevelingen werden vervolgens besproken op de projectgroep die de uitvoering van het PDPO-project begeleidde en waarin alle relevante gebiedspartners vertegenwoordigd zijn. Naar aanleiding van de bespreking op de projectgroep werden in de nota met beleidsaanbevelingen nog een aantal aanvullingen gedaan en werden de beleidsaanbevelingen gegroepeerd volgens vier topics : gebiedsgericht beleid, proces, flankerend beleid en communicatie. Vervolgens werd de nota met beleidsaanbevelingen ook voorgelegd op de opvolgingscommissie Kleine Nete.

De beleidsaanbevelingen zijn integraal opgenomen in de nota 'plan van aanpak'.

² Zie ook: <http://www.innovatiesteunpunt.be/nl/projecten/vallei-verandering>

Grondverwervingen

Eén van de landeigenaren in het gebied Graafweide-Schupleer bood in de loop van het proces een aanzienlijke oppervlakte grond te koop aan. Het ging om gronden die in het voorkeursscenario zowel agrarische als natuurbestemming zouden krijgen. Vanuit de coördinatieopdracht Kleine Nete werd cfr. de beslissing van de Vlaamse Regering van 4 april 2014 gewerkt aan een afgestemd aankoopvoorstel. Concreet werd een aankoopconsortium gevormd waarbij de Vlaamse Landmaatschappij de gronden die in het voorkeursscenario een agrarische bestemming behouden kocht en Natuurpunt de gronden met een natuurbestemming (actueel en toekomstig). Een verkoopovereenkomst werd ondertekend op 22 februari 2017, de akte werd getekend op 30 augustus 2017. VLM kocht 12 ha³ en Natuurpunt 93 ha (waarvan 34 ha in het gebied Graafweide-Schupleer).

Met de verwerving van de gronden die in het voorkeursscenario hun landbouwbestemming behouden kan invulling gegeven worden aan het flankerend beleid voor de landbouw. De aankoop door VLM kan voor de landbouwers in het gebied immers een stabiliserende factor zijn. Omdat een aantal landbouwers getroffen worden door meerdere projecten in de vallei van de Kleine Nete (SigmaPlan, Natura 2000...) en gronden pachten, is het aankopen van gronden voor deze bedrijven financieel niet altijd mogelijk. Een aankoop door VLM die de gronden tijdelijk in eigendom neemt, kan dan oplossing bieden. De gronden die VLM verwerft waar mogelijk ook in gezet worden voor ruiloperaties in het gebied als onderdeel van het flankerend beleid.

Voor de kasteelhoeve van Grobbendonk en de aansluitende gronden tussen Kleine Nete en Aa sloot de gemeente Grobbendonk en Kempens Landschap een erfpachtovereenkomst. Via permanent overleg wordt de visieontwikkeling en het beheer van de site in erfpacht afgestemd op de ontwikkelingen in het gebied Graafweide-Schupleer.

Afstemming werking grondenbanken in het gebied

De Vlaamse regering gaf op 23 december 2016 opdracht aan VLM om in overleg met ANB en de Vlaamse Waterweg te onderzoeken hoe de werking van de projectgebonden grondenbanken kan afgestemd worden.

In de omgeving van de Kleine Nete zijn er momenteel twee lokale grondenbanken actief die door de VLM worden uitgeoefend. Deze grondenbanken beogen allemaal de verwerving van landbouwgronden:

- de lokale grondenbank SigmaPlan (partner ANB): aankoop van gronden in projectgebieden van het geactualiseerd SigmaPlan. Gezien het belang en de omvang van het geactualiseerd SigmaPlan heeft de regering beslist om een uitgebreid flankerend beleid bij deze grondenbank te activeren. Het zoekgebied betreft de gemeenten rondom de projectperimeters. In het Kleine Nete gebied zijn dit Lier, Duffel, Nijlen, Grobbendonk, Berlaar, Ranst, Herenthout, Boechout, Vorselaar en Zandhoven.
- De lokale grondenbank flankerend beleid IHD PAS: aankoop van ruilgronden om gronden gelegen in IHD-gebieden uit te ruilen. Bij deze grondenbank is er geen flankerend beleid geactiveerd. Het zoekgebied is Vlaanderen.

Naast de lokale grondenbank lopen er in de ruime omgeving nog andere aankoopinitiatieven van overheden en Natuurpunt (zie hoger). Zo heeft de VLM in 2017 ca. 12 ha verpachte landbouwgronden in het gebied Graafweide-Schupleer verworven met de middelen van de Vlaamse Grondenbank (zie hoger). VLM heeft in dit dossier de gronden in landbouwgebruik en met een duurzame landbouwbestemming aangekocht. Gezien de pachtsituatie was dit een uitzonderlijke aankoop voor de VLM en de facto een vorm van flankerend beleid.

Afstemming lokale grondenbanken en aankoopinitiatieven

De afstemming tussen de bestaande grondenbanken en eventuele bijkomende nieuwe grondenbanken wordt bemoeilijkt door het onevenwicht in vergoeding die de eigenaar en

³ Voor 4 van de 16 ha die VLM wenste aan te kopen, paste de pachter zijn voorkeursrecht toe.

gebruiker kunnen ontvangen ten gevolge van het flankerend beleid. Een eigenaar en een gebruiker zal steeds een financieel gunstigere verkoopovereenkomst kunnen afsluiten in kader van de lokale grondenbank Sigmaplan. Dit probleem stelt zich niet zozeer in de projectgebieden aangezien er met de grondenbank Sigmaplan geen gronden zullen aangekocht worden waarop er een inrichtingsvisie van een andere overheid bestaat. Voor de aankoop van ruilgrond in zoekgebied stelt dit probleem zich echter wel. Enkel indien de grond niet geschikt is als ruilgrond voor de lokale grondenbank Sigmaplan of als de jaarlijks beschikbare financiële middelen van deze grondenbank uitgeput zijn, kan er aangekocht worden in kader van een andere grondenbank.

Aangezien er in het kader van de lokale grondenbank Sigmaplan reeds een aanzienlijke oppervlakte ruilgronden is gekocht, wordt nieuwe aanbiedingen steeds kritischer geëvalueerd en bijgevolg worden er ook minder gronden verworven. Dit opent mogelijkheden voor de lokale grondenbank IHD PAS.

Ook ruilgronden die verworven zijn op het budget van de lokale grondenbank Sigmaplan maar waarin uiteindelijk geen interesse bestaat van getroffen eigenaars of gebruikers, kunnen overgeboekt worden naar andere lokale grondenbanken, bij voorkeur een grondenbank van dezelfde opdrachtgever, wat voor Graafweide Schupleer alvast een mogelijkheid is.

Wat de verwerving van ruilgronden betreft, is het niet mogelijk en ook niet nodig om deelgebieden voor elke grondenbank af te bakenen. De lokale grondenbank Sigmaplan domineert in de regio momenteel nog de andere grondenbanken o.w.v. het flankerend beleid maar aangezien de nood aan ruilgrond in deze grondenbank steeds kleiner wordt, zullen er steeds meer ruilgronden aangekocht worden op voor IHD-PAS-grondenbank.

Integratie in strategisch project Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete

Samen met de lokale besturen en middenveldorganisaties is in 2015 een intentieverklaring opgesteld voor een permanent gebiedsgericht samenwerkingsverband in de vallei van de Kleine Nete, waarbij de verschillende ruimtelijke initiatieven in de vallei verder op elkaar af te stemmen en actief te zoeken naar mogelijke synergieën en samenwerking. Medio 2016 vonden een aantal werkateliers met de partners plaats om de mogelijke opportuniteiten voor samenwerking en synergieën vanuit een meer geïntegreerde benadering te detecteren, wat resulteerde in een kansenrapport.

Het gebied Graafweide-Schupleer werd in het kansenrapport naar voorgeschoven als mogelijk hefboomproject waarbij naast de realisatie van de natte natuurkern gelijktijdig werk gemaakt wordt van bv. het behoud en versterken van landschaps- en erfgoedwaarden in het gebied, de toeristisch-recreatieve ontsluiting van het gebied. Op die manier kan de initiële sectorale opgave om een natte natuurkern te realiseren verbreed worden naar een geïntegreerd gebiedsgericht project waarbij de verschillende openruimtefuncties in hun onderlinge samenhang verder ontwikkeld worden (natuurontwikkeling, duurzame landbouwontwikkeling, toeristisch-recreatieve ontwikkeling, erfgoed- en landschapsbeheer, waterbeheer).

Op basis van de ideeën uit het kansenrapport diende het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete namens de verschillende besturen en organisaties actief in de vallei van de Kleine Nete in 2017 een aanvraag tot erkenning en subsidiëring als strategisch project in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in. Het gebied Graafweide-Schupleer is als één van de zes hefboomprojecten in het gebied opgenomen. Minister Schauvliege keurde eind 2017 de erkenning van het strategisch project 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete' goed. In april 2018 ging een voltijdse projectcoördinator aan de slag met als opdracht om de verschillende hefboomprojecten verder vorm te geven en uit te voeren.

Opmaak inrichtingsvisie Graafweide-Schupleer

Gelijktijdig met erkenning als strategisch project stelde het Departement Omgeving eind 2017 een ontwerp bureau (LAMA landscape architects i.s.m. Driekwartgroen) aan om de intenties voor een geïntegreerde en gebiedsgericht project Graafweide-Schupleer verder te concretiseren in een concreet voorstel van inrichtingsplan voor het gebied. Via een participatief traject met de betrokken gemeenten en actoren worden de verschillende resultaten en inzichten van o.a. de ecohydrologische studie en het PDPO-project nu verder vertaald naar een voorstel van

inrichtingsvisie waarbij tot op perceelsniveau verder uitgewerkt wordt hoe de natuur- en landbouwgebieden uit het voorkeursscenario concreet ingericht en beheerd zouden kunnen worden en op welke wijze de landschaps- en erfgoedwaarden binnen de beschermde cultuurhistorische landschappen en het vastgesteld landschapsatlasrelict behouden en verstrekt kunnen worden.

De opmaak van deze inrichtingsvisie startte begin 2018 en werd in november 2018 afgewerkt. Deze inrichtingsvisie zal voor de verschillende partners in het gebied het kader moeten bieden voor verdere afspraken omtrent inrichting en beheer en de in te zetten inrichtingsinstrumenten (i.c. inzet natuurinrichting, opmaak beheerplannen).

Opmaak geïntegreerd natuur- en erfgoedbeheerplan Kasteelhoeve en watermolen Grobbendonk

De beschermde erfgoedsite met de kasteelhoeve en watermolen van Grobbendonk is een specifieke plek binnen het gebied Graafweide-Schupleer. In 2015 sloten de gemeente Grobbendonk en Kempens Landschap een erfpachtovereenkomst met eigenaar graaf Ghislain d'Ursel voor de kasteelhoeve en 14 ha bijhorende gronden.

Kempens Landschap en de gemeente Grobbendonk hebben samen de ambitie om op het domein van "het kasteel van Grobbendonk" een sterk kwalitatief en exemplarisch project te realiseren dat zich onderscheidt van andere projecten in de omgeving. Daarbij zijn de lokale gedragenheid en de economische realiteitszin de belangrijkste uitgangspunten. Doelstelling van de beide partners is om het gebied binnen enkele jaren aan te kopen, waarna de restauratie kan starten en de herbestemming kan worden opgenomen. Ook de inrichtingswerken van het groendomein en de grootschalige beheerwerken zullen dan plaatsvinden. De toekomst van de site van de kasteelhoeve zal gericht zijn op de openstelling voor het publiek, het behoud en de verdere ontwikkeling van de natuur- en erfgoedwaarden, en het realiseren van een nieuwe functie in het gebouwenpatrimonium met respect voor de draagkracht en de waarden van het domein maar met een economische return naar de eigenaars toe. Zonder die economische return kan het onderhoud van het erfgoed immers niet blijvend opgenomen worden. Er zal ook ruimte worden geboden aan natuur en er zullen zones worden voorbehouden voor de natuur om zich te ontwikkelen.

Om deze doelstellingen te concretiseren start Kempens Landschap i.s.m. de gemeenten Grobbendonk en Natuurpunt in 2018 met de opmaak van een 'geïntegreerd natuur- en erfgoedbeheerplan' voor deze site, dat zowel het erfgoed- als natuurbeheer moet uitwerken. Het opmaak van dat beheerplan omvat o.a. een herbestemmingsonderzoek voor de kasteelhoeve (potentie- en haalbaarheidsonderzoek), een gedetailleerde inventarisatie van de ecologische en erfgoedwaarden, het formuleren van een visie op de ontwikkeling en het beheer van de site voor de komende 20 jaar én een concreet actieplan met de te nemen beheersmaatregelen.

Het geïntegreerd beheerplan voor de site van de kasteelhoeve zal in sterke onderlinge samenhang en wisselwerking met de inrichtingsvisie voor het ruimere gebied Graafweide-Schupleer tot stand komen.

Bijsturing voorkeursscenario

Zowel op basis van de inzichten van de ecohydrologische studie als uit het PDPO-project met de betrokken landbouwers worden een beperkt aantal wijzigingen aan het voorkeursscenario voorgesteld. Op basis van een verdere afweging van de verschillende inzichten, werd een voorstel tot bijgesteld voorkeursscenario voor goedkeuring voorgelegd aan de Opvolgingscommissie Kleine Nete van 29 mei 2018, die akkoord ging met dat voorstel. Aan de Vlaamse Regering wordt gevraagd dit voorstel principieel goed te keuren en als dusdanig op te nemen in het op te maken gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de vallei van de Kleine Nete en Aa.

Op basis van de resultaten van de ecohydrologische studie wordt een beperkte bijsturing van het voorkeursscenario doorgevoerd waarbij de percelen die géén potentie voor de specifieke doelhabitats van het SBZ hebben een agrarische bestemming krijgen 'geruild' worden met percelen die potentie hebben voor deze habitats. Door deze bijsturing wordt de totale nutriënteninvloed door instroming in het gebied verkleind omdat de landbouwpercelen die stroomopwaarts grenzen aan de natuurkern en een grote invloed hebben opgenomen worden in de natuurkern. Zo wordt de gevraagde goede staat van instandhouding meer realistisch.

Tegelijk zal een iets grotere oppervlakte natuurgebied uit het voorkeursscenario zijn agrarische bestemming kunnen behouden, waarbij binnen de marges van de beslissing van de Vlaamse regering over het voorkeursscenario wordt gebleven en nog steeds een natte natuurkern van 150 ha gerealiseerd kan worden zoals voorzien in het besluit van de Vlaamse Regering over de Europese natuurdoelen (IHD). De percelen zonder potenties voor natuurontwikkeling sluiten ruimtelijk-functioneel goed aan bij de aangrenzende landbouwgebieden en hebben een minimale invloed door nutriënteninstroom naar het natuurgebied omdat ze stroomafwaarts langs de Gravenweidebeek liggen zodat de voorgestelde bijsturing ook een verbetering van de ruimtelijke samenhang van de natuurlijke en agrarische structuur inhoudt. De impact van de natuurontwikkeling verkleint door deze wijziging voor de twee betrokken landbouwbedrijven die deze gronden gebruiken.

Door de voorgestelde wijziging kunnen er in dit gebied 5,7 ha bijkomende Europese natuurdoelen effectief worden gerealiseerd. Zo kan er tot een maximale invulling van de natte natuurkern met Europese habitats gekomen worden en wordt het principe van zuinig ruimtegebruik zoveel mogelijk ingevuld. Bovendien zal er ook minder nutriënteninstroming in het natuurgebied zijn waardoor het behalen van de goede staat van instandhouding van de habitattypes veel realistischer is.

De zone die van natuurgebied naar agrarisch gebied met ecologisch belang gaat, is 8,3 ha groot waarvan 6,8 ha effectief in landbouwgebruik is (1,5 ha is niet in effectief landbouwgebruik). Globaal blijft de verhouding landbouw/natuur dus met de bijsturing grosso modo gelijk, weliswaar met dien verstande dat er 2,5 ha minder natuurgebied en meer agrarisch gebied als bestemming voorzien wordt en netto 1,1 ha minder cultuurgrond (effectief in gebruik door landbouw) in natuurgebied komt te liggen.

Wat betreft het actuele landbouwgebruik betreft zijn er vier landbouwbedrijven waarvoor de situatie door de voorgestelde bijsturing zal veranderen. Voor twee bedrijven betekent het dat ze minder gronden in natuurgebied krijgen en er dus minder effecten op bedrijfsniveau zijn. Voor de twee andere bedrijven betekent het dat ze meer gronden in natuurgebied krijgen en er dus een grote impact op bedrijfsniveau is.

Uit het begeleidingstraject met de betrokken landbouwers zijn eveneens een aantal vragen of voorstellen gekomen voor bijsturing aan het voorkeursscenario. Het betreft vragen omtrent het landbouwgebruik van percelen die thans bestemd zijn op het gewestplan als bosgebied buiten SBZ-H ten noorden van de weg Grobbendonk-Vorselaar. In het voorkeursscenario is het behoud van de bosbestemming aangegeven. Binnen de gewestplanbestemming bosgebied gelden de algemene bemestingsnormen. Het mestdecreet bepaalt echter dat indien de bestemming bosgebied hernomen wordt in het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan op deze percelen nulbemesting van toepassing wordt. De bijsturing houdt in dat dit bosgebied niet opgenomen zal worden in het ruimtelijk uitvoeringsplan en het gewestplan met de bestemming bos voor deze zone te behouden. Op een aantal andere vragen tot omzetting van bestaande beboste bosgebieden of natuurgebieden van het VEN naar agrarisch gebied, kan niet ingegaan worden. De verantwoording daarvoor is opgenomen in de nota.

Vraag naar inzet instrument natuurinrichting

Om de voorgenomen natte natuurkern binnen de bestemmingen van het bijgestuurd voorkeursscenario te kunnen realiseren wordt voorgesteld het instrument natuurinrichting in te zetten, waarbij zowel de inrichtingswerken als het flankerend beleid voor de betrokken landbouwers concreet vorm gegeven en tot uitvoering gebracht zal worden.

Op basis van het reeds doorlopen overlegproces, de genomen tussentijdse beleidsbeslissingen en de uitgevoerde studies en onderzoeken voor het gebied Graafweide-Schupleer wordt geconcludeerd dat de inzet van het instrument natuurinrichting het meest aangewezen is op de opgave inzake de realisatie van een natte natuurkern van 150 ha, het behoud en het versterken van de landschaps- en erfgoedwaarden en de waterbergingsfunctie en het bijhorende flankerend landbouwbeleid binnen een redelijke projecttermijn tot uitvoering te brengen.

De doelstellingen in het projectgebied voor de natuurkern zullen zich focussen op een hydrologische optimalisatie enerzijds en de ontwikkeling van de natuurwaarden anderzijds, rekening houdend met de landschaps- en erfgoedwaarden van het beschermd cultuurhistorisch

landschap en het vastgesteld landschapsatlasrelict. Het ontwikkelen van de natuurwaarden zal in Graafweide-Schupleer vooral gericht zijn op de habitats van het SBZ-H volgens de aanwezige potenties in het gebied zoals gebleken uit de ecohydrologische studie. Natuurinrichting zal zorgen voor het noodzakelijk abiotisch herstel, het verbeteren van de randvoorwaarden voor duurzaam behoud en herstel van voorkomende en nieuw te ontwikkelen habitats, wat voor de aansluitende oppervlakten op langere termijn sowieso noodzakelijk is.

Daarnaast zal via de inzet van het instrument natuurinrichting een pakket positieve maar ook milderende, stimulerende, ondersteunende en compenserende maatregelen voor landbouw ingezet worden dat noodzakelijk is om de voorgenomen natuurontwikkeling te kunnen realiseren. Het tempo van mogelijke uitbreiding van natuurwaarden (met behulp van natuurinrichting) binnen door landbouw geëxploiteerd terrein wordt bepaald door de billijke oplossingen die voor de betrokken landbouwers kan geboden worden (o.m. ruilgrond). Tegelijk zet het project in op samenwerking met landbouwers, om via fasering, uitmijning en beheer een landbouweconomisch valabel traject te realiseren.

De VLM heeft reeds een beperkte grondreserve van 12 ha landbouwgrond die momenteel weliswaar verpacht is. Daarbij heeft natuurpunt ook verpachte landbouwgronden aangekocht die door de aanpassing van het voorkeursscenario ook als ruilgrond kunnen worden ingezet, dit betreft 4,7 ha.

Bij het verder uitbouwen van de grondreserve kan zowel het recht van voorkoop natuurinrichting een rol spelen als ook de grondenbank 'flankerend beleid IHD PAS'. Dit maakt dat het vrijkomen van (landbouw-)gronden mee beschouwd kan worden in de natuurinrichting die kan instaan voor ruil- en herverkavelingsoperaties.

Eén van de cruciale knelpunten waarvoor natuurinrichting een oplossing zal bieden is het realiseren van een natte natuurkern met een oppervlakte van 150 ha waarvan momenteel een aanzienlijk deel (ongeveer de helft, ca. 78 ha) in landbouwgebruik is.

Met de volgende stappen van de natuurinrichting wordt verder gewerkt aan het operationaliseren van de geïntegreerde visie op de inrichting van het gebied, met input van de reeds uitgevoerde studies zoals ze hierboven werden beschreven. Door de inzet van natuurinrichting wordt gewaakt over een evenwichtige invulling van de projectdoelstellingen en de potenties van het gebied.

Op basis van deze elementen vraagt de Opvolgingscommissie Kleine Nete aan de minister bevoegd voor Omgeving, Natuur en Landbouw een beslissing te nemen voor het instellen van een natuurinrichtingsproject Graafweide-Schupleer.

2.2.5 Ankerplaatsen en de ruimtelijke verankering ervan als erfgoedlandschappen in ruimtelijke uitvoeringsplannen

Binnen de vallei van de Kleine Nete, tussen Herentals en Lier, liggen twee items uit de vastgestelde landschapsatlas die te beschouwen zijn als onroerenderfgoedrichtplan in de zin van het onroerenderfgoeddecreet, namelijk:

- De ankerplaats 'Samenvloeiingsgebied van de Kleine Nete en Aa met de westelijke uitlopers van de Kempische Heuvelrug' werd bij ministerieel besluit van 10 mei 2012 definitief aangeduid. Conform het Onroerend-erfgoeddecreet wordt deze ankerplaats nu beschouwd als een 'item uit de vastgestelde landschapsatlas'. Dit vastgesteld landschapsatlas item zal binnen het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Vallei van de Kleine Nete en Aa van N19 tot Grobbendonk' omgezet worden naar een erfgoedlandschap.
- Op 27 januari 2015 werd de ankerplaats 'Dal van de Kleine Nete tussen Nijlen en Grobbendonk' definitief aangeduid door de minister. Conform het Onroerend-erfgoeddecreet wordt deze ankerplaats nu beschouwd als een 'item uit de vastgestelde landschapsatlas'. Dit vastgesteld landschapsatlas item zal binnen het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Varenheuvel-Abroek' omgezet worden naar een erfgoedlandschap.

2.2.6 Strategisch project 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete'

In uitvoering van de intentieverklaring Kleine Nete bereidden de verschillende partners in 2017 een aanvraag tot erkenning en subsidiëring als strategisch project in uitvoering van het Ruimtelijk

Structuurplan Vlaanderen voor. De basis voor deze aanvraag werd in 2018 gelegd in een reeks werkateliers die en het kansenrapport dat daaruit voortvloeide. Het aanvraagdossier met de projectomschrijving gaat pro memorie in bijlage bij deze nota.

Het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete diende namens de verschillende partners (provincie Antwerpen, gemeenten Kasterlee, Geel, Olen, Herentals, Lille, Vorselaar, Grobbendonk, Zandhoven, Ranst, Nijlen en Lier, Boerenbond, Natuurpunt, Regionaal Landschap Rivierenland en Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete) in augustus 2017 de aanvraag in. Op 15 december 2017 nam de minister bevoegd voor Omgeving, Natuur en Landbouw het besluit tot erkenning en subsidiëring van het strategisch project waarmee de loon- en werkingskosten van de projectcoördinatie mogelijk wordt. Er werd een projectcoördinator aangeworven die op 1 april 2018 van start ging.

Onder het motto 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete' wil dit strategisch project een ambitieus beleidsniveau- en beleidsdomeinoverschrijdend samenwerkingsverband neerzetten met als doel de vallei van de Kleine Nete zo in te richten en te beheren dat ze de toekomstige schokken inzake klimaatverandering kan opvangen en tegelijkertijd kan blijven instaan voor voedsel-, water- en energievoorziening, waterberging en behoud van biodiversiteit, erfgoed en landschappelijke kwaliteit. Het actieprogramma van het strategisch project focust op korte termijn op de realisatie van zes hefboomprojecten die de ambitie om synergiën tussen bestaande initiatieven of nieuwe ideeën tot stand te brengen door de projecten te verbreden en meerdere doelen vanuit een gebiedsgerichte en geïntegreerde benadering te realiseren, concreet moeten maken. Het gaat om:

1. Landschapspark Pallieterland
2. Vallei van de Kleine Nete tussen Molternetebrug en Lier
3. Graafweide-Schupleer: het samenvloeiingsgebied van Kleine Nete en Aa
4. Vallei van de Aa: een multifunctioneel landbouwlandschap
5. Groenblauwe dooradering van Herentals
6. Zeggeloop (en andere zijlopen van de Kleine Nete tussen Geel en Herentals)

Voor de gedetailleerde omschrijving van de hefboomprojecten wordt verwezen naar het aanvraagdossier in bijlage. In de voortgangsrapportage wordt een stand van zaken van de reeds gezette stappen opgenomen.

Landschapspark Pallieterland

Het hefboomproject beoogt de geïntegreerde ontwikkeling van de open ruimte in de vallei van de Beneden-Nete in Lier waarbij doelstellingen op vlak van beveiliging tegen overstroming en natuurontwikkeling vanuit het Sigmoplan, behoud van onroerend erfgoed en randstedelijk groen binnen één landschapspark gerealiseerd worden.

Reeds gezette stappen:

- Opstart van een participatietraject en inrichtingsplan voor de inrichting van een speelbos en volkstuinen binnen de ring van Lier.
- Op de infomarkt die georganiseerd werd naar aanleiding van het GRUP Beneden-Nete en het Sigmoplan werd ook landschapspark Pallieterland voorgesteld.
- Overleg tussen Provinciaal Instituut voor Milieueducatie en Provinciale Groendomeinen Regio Mechelen (beheerder van groendomein Rivierenland) over de verdere ontwikkeling van de zuidelijke punt van Pallieterland.

Volgende stappen:

- Terreinuitvoering speelbos en volkstuinen.
- Opmaak van een inrichtingsschets voor PIME en Neteland.
- Studie naar aankoop gronden in projectgebied.

Vallei van de Kleine Nete tussen Molternetebrug en Lier

Tussen het Albertkanaal en Lier vormen de Kleine Nete, het Netekanaal en de Molenbeek-Bollaak samen een effectief overstromingsgevoelig valleigebied van ongeveer 6 km lang en 1 km breed. In dit valleigebied ontwikkelde zich in de loop der jaren een sterk gefragmenteerd recreatielandschap met kunstmatige vijvers en weekendverblijven, ophogingen allerhande... De vallei ligt hier op de grens van verschillende gemeenten zodat er nood is aan een bovenlokale aanpak van de knelpunten in het gebied. Een grensoverschrijdende visie en gecoördineerde herinrichting bieden enorme kansen om (1) heel wat extra waterberging te realiseren in het valleigebied, (2) bijkomende natuurwaarden te creëren en (3) het gebied beter te ontsluiten op het vlak van recreatie.

Reeds gezette stappen:

- Organisatie van een workshop waarbij aan de hand van 'Visionary' input werd verzameld voor de opmaak van een gebiedsvisie.
- Opmaak van een gebiedsvisie.
- Overleg met handhavingsinstanties over de aanpak van bouwvoertredingen in het projectgebied.

Volgende stappen:

- Goedkeuring gebiedsvisie door de projectpartners.
- Opmaak van een actieplan voor recreatie en voor natuur/water. De uitwerking hiervan zal gebeuren binnen twee werkgroepen.

Graafweide-Schupleer: het samenvloeiingsgebied van Kleine Nete en Aa

Het gebied centraal in de vallei van de Kleine Nete tussen de woonkernen van Grobbendonk en Vorselaar werd aangeduid als gebied voor behoud en herstel van uitgesproken natuurwaarden met ruimte voor waterberging en ligt grotendeels in habitatrictlijngebied waarvoor gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen werden vastgesteld. Voor het Natura-2000 gebied werd in overleg met de actoren een ruimtelijk compromisvoorstel voor de realisatie van een natte natuurkern van ongeveer 150 ha uitgewerkt dat de basis zal vormen van de procedure voor de opmaak van het GRUP Kleine Nete en Aa. De grote uitdagingen voor dit gebied zijn het verder uitwerken van een gedragen geïntegreerde inrichtingsvisie, de uitrol van een flankerend beleid voor de landbouwers, de opmaak van een geïntegreerd beheersplan Kasteelhoeve en omgeving en de recreatieve ontsluiting.

Reeds gezette stappen (zie ook punt 2.2.4):

- Finaliseren ecohydrologische studie.
 - Finaliseren PDPO-project "Vallei in verandering: duurzame kansen voor landbouw" opgestart.
 - Opmaak geïntegreerde inrichtingsvisie.
 - Voorbereiding aanvraag tot instellen natuurinrichtingsproject Graafweide-Schupleer met als perimeter het bijgesteld voorkeursscenario.
 - Uitwerken en lanceren bestek voor geïntegreerd beheersplan Kasteelhoeve en omgeving.

Volgende stappen:

- Communiceren resultaten opmaak geïntegreerde inrichtingsvisie.
- Opstart Natuurinrichtingsproject 'Graafweide-Schupleer' en opstarten lokale grondenbank
- Opmaak geïntegreerd beheersplan Kasteelhoeve en omgeving.
- Onderzoeken recreatief/toeristisch potentieel.

Vallei van de Aa: een multifunctioneel landbouwlandschap

De vallei van de Aa is een waardevolle openruimtestructuur die verschillende gemeenten en heel wat bijzonderheden verbindt. De vallei wordt gekenmerkt door weilanden en akkers, met relictten van mooie beemdenlandschappen en gehuchten aan de rand van de vallei. Dit hefboomproject

heeft een meervoudig doel, dat bovenlokaal en geïntegreerd (landbouw, water, landschap, erfgoed, toerisme en recreatie) wordt aangepakt:

- Evenwicht tussen landbouw en water versterken o.a. door agrarisch stuwpeilbeheer
- Het aanbod aan verbindingen over de Aa tussen de dorpskernen en recreatieve netwerken vergrotende aanwezige landschappelijke en erfgoedwaarden beter ontsluiten en versterken

Reeds gezette stappen:

- Indienen van een projectidee in het kader van het landinrichtingsproject Water-Land-Schap. Het projectidee werd geselecteerd. De projectpartners werkten dit verder uit in functie van het onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid van het landinrichtingsproject.
- Indienen van een projectidee in het kader van PDPO bij de provincie Antwerpen.
- Verdere uitwerking van beide projectideeën in een werkgroep.
- Onderzoek voetgangersbrug tussen wandelknooppunt 25 en 97 t.h.v. Vorselaar/Herentals.

Volgende stappen:

- Opstart PDPO-project en landinrichtingsproject Water-Land-Schap.
- Oprichting van een overkoepelende werkgroep voor het hefboomproject.
- Verder uitwerken aanbod aan verbindingen over de Aa.

Groenblauwe dooradering van Herentals

Het hefboomproject wil enerzijds de continuïteit van de vallei van de Kleine Nete tussen stedelijk gebied en buitengebied versterken en anderzijds moet de nodige aandacht gaan naar de relatie tussen de vallei en het omliggende (stedelijke) landschap. Het hefboomproject bestaat uit twee deelprojecten:

1. de realisatie van een aaneengesloten groenstructuur en zones waar stedelijke ontwikkelingen plaatsvinden in de vallei van de Kleine Nete.
2. Opmaak en uitvoering van een landschapsvisie en een toeristisch ontsluitingsplan voor de Heuvelrug.

Reeds gezette stappen:

- Workshops voor de verfijning van het kaderplan met het oog op het ontwikkelen van een masterplan voor de vallei van de Kleine Nete binnen het kleinstedelijk gebied Herentals.

Volgende stappen:

- Goedkeuring van het masterplan voor de vallei van de Kleine Nete binnen het kleinstedelijk gebied Herentals.
- Opmaak actieplan voor de vallei van de Kleine Nete binnen het kleinstedelijk gebied Herentals.
- Opstart partnerschap Heuvelrug.
- Opmaak landschapsvisie en toeristisch ontsluitingsplan Heuvelrug.

Zeggeloop (en andere zijlopen van de Kleine Nete tussen Geel en Herentals)

Dit hefboomproject heeft tot doel de Zeggeloop te ontwikkelen als groenblauwe openruimtestructuur die vanuit het stadscentrum van Geel een verbinding maakt met de Kleine Nete. Zo wordt de vallei teruggebracht naar de stad, kunnen recreatieve verbindingen gerealiseerd worden, en kan er een bijdrage geleverd worden aan lokale waterberging. Ook kan onderzocht worden hoe andere zijlopen van de Kleine Nete tussen Geel en Herentals de groenblauwe dooradering kunnen versterken. Na het finaliseren van het Beleidskader Open Ruimte van de stad Geel kan er werk gemaakt worden van de uitvoering van de ruimtelijke visie in Geel (ikv landschapspark Holven).

Reeds gezette stappen:

- Verkennend onderzoek naar de kansen/opportunities voor het gebied samen met de verschillende partners van het hefboomproject.

Volgende stappen:

- Opstart partnerschap hefboomproject.
- Screening waterkwaliteit, lozingspunten en mogelijk structuurherstel van de Zeggeloop, Larumse loop en andere zijlopen van de Kleine Nete.
- Inventarisatie van potentiële nieuwe ecologische verbindingen.
- Onderzoek en plan van aanpak voor de realisatie van belangrijke trage verbindingen voor recreatie in de vallei en de omgeving.
- Onderzoek naar de mogelijkheid voor de integratie van de sanering van de Kneutersloop en Bankloop in het strategisch project (VMM en gemeente Olen)

2.3 Afstemming grondenbanken Kleine Nete

Op 23 december 2016 besliste de Vlaamse Regering VLM opdracht te geven om in overleg met het ANB en W&Z te onderzoeken hoe de werking van de verschillende projectgebonden (bestaande en nog op te richten) grondenbanken in de vallei van de Kleine Nete beter op elkaar afgestemd kan worden (of eventueel te integreren in één grondenbank voor alle projecten in de vallei) zodat er beter en efficiënter ingespeeld kan worden op de reële behoeften vanuit de verschillende Vlaamse projecten in de vallei van de Kleine Nete (VR20163212 DOC.1531/1BIS).

In de omgeving van de Kleine Nete zijn er momenteel twee lokale grondenbanken actief die door de VLM worden uitgeoefend. Deze grondenbanken beogen allemaal de verwerving van landbouwgronden:

- de lokale grondenbank Sigmaplan (partner ANB): aankoop van gronden in projectgebieden van het geactualiseerd Sigmaplan. Gezien het belang en de omvang van het geactualiseerd Sigmaplan heeft de regering beslist om een uitgebreid flankerend beleid bij deze grondenbank te activeren. Het zoekgebied betreft de gemeenten rondom de projectperimeters. In het Kleine Nete gebied zijn dit Lier, Duffel, Nijlen, Grobbendonk, Berlaar, Ranst, Herenthout, Boechout, Vorselaar en Zandhoven.
- De lokale grondenbank flankerend beleid IHD PAS: aankoop van ruilgronden om gronden gelegen in IHD-gebieden uit te ruilen. Bij deze grondenbank is er geen bijkomend flankerend beleid geactiveerd. Het zoekgebied is Vlaanderen.

Naast de lokale grondenbank lopen er in de ruime omgeving nog andere aankoopinitiatieven van overheden en Natuurpunt (zie hoger). Zo heeft de VLM in 2017 ca. 12 ha verpachte landbouwgronden in het gebied Graafweide-Schupleer verworven met de middelen van de Vlaamse Grondenbank (zie hoger). VLM heeft in dit dossier de gronden in landbouwgebruik en met een duurzame landbouwbestemming aangekocht. Gezien de pachtsituatie was dit een uitzonderlijke aankoop voor de VLM en de facto een vorm van flankerend beleid.

De afstemming tussen de bestaande grondenbanken en eventuele bijkomende nieuwe grondenbanken wordt momenteel nog bemoeilijkt door het onevenwicht in vergoeding die de eigenaar en gebruiker kunnen ontvangen ten gevolge van het aanvullend flankerend beleid dat ingezet wordt voor de lokale grondenbank Sigmaplan. Een eigenaar en een gebruiker zal immers steeds een financieel gunstigere verkoopovereenkomst kunnen afsluiten in kader van de lokale grondenbank Sigmaplan.

Dit probleem stelt zich niet in de projectgebieden aangezien er met de grondenbank Sigmaplan geen gronden zullen aangekocht worden in de gebieden waar er een inrichtingsvisie van een andere overheid bestaat. Voor de aankoop van ruilgrond in zoekgebied zorgt dat er echter voor dat enkel indien de grond niet geschikt is als ruilgrond voor de lokale grondenbank Sigmaplan of als de jaarlijks beschikbare financiële middelen van deze grondenbank uitgeput zijn, er aangekocht kan worden in kader van een andere grondenbank. De beleidskeuze om de lokale grondenbank Sigmaplan (via het aanvullend flankerend beleid) de facto voorrang te verlenen t.o.v. andere grondenbanken is verantwoord o.w.v. de vooropgestelde timing voor de realisatie van de Sigmaprojecten en de beleidsmatige prioriteit die aan de realisatie van het Geactualiseerd Sigmaplan gegeven wordt.

Aangezien er in kader van de lokale grondenbank Sigmaplan al een aanzienlijke oppervlakte aan ruilgronden is gekocht, worden aanbiedingen voor deze grondenbank steeds kritischer geëvalueerd en bijgevolg worden er ook minder gronden verworven. Dit opent meer mogelijkheden voor de lokale grondenbank IHD PAS.

Ook ruilgronden die verworven zijn op het budget van de lokale grondenbank Sigmaplan maar waarin uiteindelijk geen interesse bestaat van getroffen eigenaars of gebruikers, kunnen overgeboekt worden naar andere lokale grondenbanken, bij voorkeur een grondenbank van dezelfde opdrachtgever, wat voor het project Graafweide-Schupleer alvast een mogelijkheid is.

Wat de verwerving van ruilgronden betreft, is het niet mogelijk om deelgebieden voor elke grondenbank af te bakenen. De lokale grondenbank Sigmaplan domineert daar momenteel nog de andere grondenbanken door middel van het flankerend beleid maar aangezien de nood aan ruilgrond in deze grondenbank steeds kleiner wordt, kunnen er steeds meer ruilgronden aangekocht worden op de IHD grondenbank. Van zodra er dus voldoende ruilgrond voor de realisatie van de Sigmaprojecten verworven is, zullen de andere grondenbanken geen concurrentie meer hebben vanuit de Sigma-grondenbank.

3. Bijlagen

BIJLAGE 1.1 Verslag OC 20 april 2017

BIJLAGE 1.2 Verslag OC 16 januari 2018

BIJLAGE 1.3 Verslag OC 29 mei 2018

BIJLAGE 1.4 Projectfiches 29 mei 2018

BIJLAGE 1.5 Plan van aanpak Graafweide-Schupleer

BIJLAGE 1.6 Aanvraagdossier Strategisch Project 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete'